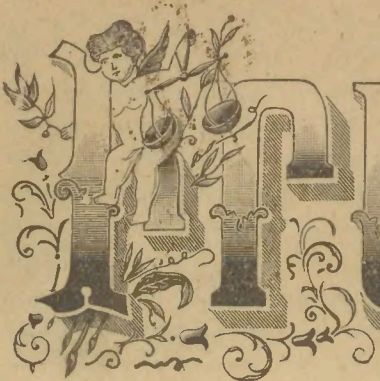

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼՎԱՐԻԱ
Տարեկան . . 12 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 6 "

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ
Իրկու թիւ վեց ծրարով
Տարեկան . . 14 Ֆր.
Վեցամսեայ . . 7 "

ԱՄԵՐԻԿԱ
Տարեկան 2.60 Տօլար
Վեցամսեայ 1.50 "
Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Վ Ա Ն

ԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԹՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵԻ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՅՏԵ

Redaction du journal
"Iravounk"
VARNA (Bulgarie)

Редакция
на вѣстникъ
„Иравункъ“
ВАРНА (България)

Գրողները եւ
լեւ տրողը

Ծրանշխան տոհմ
20 անդրիս

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Թ Ի Ա Պ Ա Ր Տ Ի

Ս. հատորը. իսկ Բ. հատորին՝ որ առաջինին գրեթէ կրկին մեծորակը կոչենաւ, 250 երեսն աւելին տպագրուած է.

ԵՐԿՈՒ ՀԱՏՈՐԻՆ ԳԻՆԸ 2 ՖՐԱՆԿ

Բ. հատորին յրանաշին վերջ գինը պիտի աւելցնենք. բայց որովք որ կանոնաւ եւ աժան ստանալ կոչուել, այժմէն 2 ֆրանք մեզ դրկելու են, Վստան ըլլալով քէ Ստաշին հատորը անմի. չապէս կատարան եւ Բ. և ալ ոչ այնքան ուշ:

10 օրինակի դրամ դրկողը 11 օրինակ կատարանալ:

ԹԱՂԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մեր անցեալ թիւերով ցոյց տրուեցան տեղւոյն թաղ խորհրդոյ Տէր Սարգիս հօր մըջոցաւ գործած պաշտօնական խաբէութիւնը, վառնայի մէջ գոյութիւն չունեցող որբանոցի մը անունին շահագործումը եւ ուրիշ մէկ քանի մեղադրելի պարագաներ: Թաղ. խորհուրդը այս մեղադրումներուն հանդէպ լուռ մնալ խաճեմութիւն համարեց, նկատելով թէ ինքզինքը արդարացնելու ու է փորձ կրնար նուազ որ յայտնութիւններու տեղի տալ եւ ժողովրդին գայթակղութիւնը զայրոյթի փոխել:

Հոս նախ յիշենք թէ վառնայի թաղ. խորհուրդը որոնցմէ կը բաղկանայ. Զորս տարի առաջ տեղի ունեցած քուէարկութեամբ, թաղական ընտրուած էին սա եօթը անձերը. Տ. Տ. Յովակիմ Թովմասեան (Ատենապետ) Սարգիս Գարբիէեան (Ատենադպիր) Ա. Արէլեան, Կ. Սանտալճեան, Յ. Բարսամեան, Գ. Կիւլպէսէրեան, Ս. Ուզունպօղոսեան: Այս վերջին չորսը տարիներէ ի վեր ու է նիստի եւ խորհրդակցութեան չեն մասնակցած. նսեւ արձանագրութեան տետրակին մէջ իրենց ստորագրութիւնները չեն տեսնուիր. նոյնպէս մեզ կը հաւաստեն թէ երրորդ անգամը Տ. Ա. Արէլեան եւս խորհրդարան չի յաճախեր: Հետեւաբար, վառնայի թաղ. խորհուրդը ըսելով պէտք է

հասկնանք Թովմասեան եւ Գարբիէեան, մին ատենապետ՝ միւսը ատենադպիր: Արդէն ինչ պէտք կայ ուրիշներու, քանի որ պաշտօնական գրութիւնները միայն ատենապետ մը եւ ատենադպիր մը ստորագրել կը բաւէ. ո՞վ պիտի հարցնէ թէ խորհուրդը մեծամասնութեամբ որոշած է, ուրիշ անդամներ ներկայ գտնուած են, եւայլն. Ու ահա հետաքրքիրն. ըստ չգոյութեան ու աւագերէց քահանային՝ որ նիստերուն նախագահելու իրաւասութիւնը ունի ու չի գործադրէր, ապկարութեան պատճառաւ, Թովմասեան-Գարբիէեան խնամի-զոյգը միայն խա. նութիւն մէջ ամեն խնդիր առանձնապէս կը վճռէ ու կատարարէ եւ գրագիրն ալ պաշտօնական կնիքը կը դրոշմէ. ահա քեզի վառնայի թաղ. խորհուրդոյ պաշտօնական գրութիւնը, զոր թէ՛ կառավարութիւնը, թէ՛ պատրիարքը, թէ՛ ժողովուրդը եւ թէ՛ կաթողիկոսը վառնայի հազարաւոր հայոց կամը կամ իղձը արտայայտող վաւերաթուղթի մը պէս կընդունին եւ ըստ այնմ կարտօնեն ու կը վաւերացնեն, եւ այսպէսով կը գործունին այն բոլոր տարօրինակութիւնները, զորս քանի քանի առիթներով մօտանշած ենք այս սինակներուն մէջ:

Եօթը անդամներէ բաղկացեալ թաղ. խորհրդի մը երբ 4—5 անդամը տարիներէ ի վեր շարունակապէս ժողովներէ բացակայ կը գտնուի, ինչպէս կարելի է միացած երկու անգամոց որոշումները

օրինաւոր ճանշնալ եւ այդ երկու անձը պաշտօնապէս թաղական ընդունիլ, իրաւ է թէ ժողովուրդի մեծամասնութիւնը այս իրողութեան անգիտակ էր, բայց աւագերէցը ինչո՞ւ ցարդ անտարբեր կը նստի ու օրինաւոր նոր թաղ. խորհրդոյ մը ընտրութեան չի ձեռնարկեր:

Արդ, մեր հրապարակաւ պարտականութենէն մտածելով մեր հրապարակաւ կոչ կրնանք անգերից Տ. Սարտիրոս հօր խորհուրդին նէն սթափելով նկատելու թէ՛

1) Թաղականութեան շրջանը լրացած է.

2) Անգամոց մեծամասնութեան շարունակական բացակայութեան պատճառաւ, թաղականութիւնը օրինապէս գոյութենէ դադարած է.

3) Բնաւ ներքին չէ որ երկու խնամիներ առանձինն հանրային հաստատութիւն մը վարելու դիւան կազմեն:

4) Որքերու անունը չհագործելու համար վերջին անգամ վեհ. կաթողիկոսին առջեւ գործուած խաբէութիւնը ոչ միայն վերոյիշեալ զոյգին պաշտօնավարութիւնը անկարելի կընէ, այլ նաեւ այդ երկուքին ասկէց յետոյ ո՛ր եւ ազգային պաշտօնի մէջ գտնուիլը ըստ օրինի կարգիլէ:

Հետեւապէս Աւագերէցին վրայ պարտք կը ծանրանայ.

1) Անմիջապէս նոր թաղ. խորհրդոյ մը ընտրութեանը ձեռնարկել:

2) Վերել յիշուած խաբէութեան պարագաները, վառնայի մէջ Ուրբանոցի մը չգոյութիւնը եւ այդ տեսակ պատասպարանի մը գոյութիւն տալու գաղափարը իսկ յղացուած չըլլալը թէ՛ կաթողիկոսաւան եւ թէ՛ պատրիարքաւան տեղեկագրել:

Տէր Սարտիրոս հայրը եթէ այս անգամ ալ իր այս տիրական պարտականութեան մէջ թերանայ, ինք եւս պատասխանատու կը մնայ բարձրագոյն իշխանութեան եւ ժողովուրդին առջեւ: «Մեր սեւը մեր մէջը» ըսելու պարագան անցած է. խնդիրը ինչպէս այսօր Պոլսոյ եւ Կովկասի մամուլին՝

նոյնպէս վաղը պատկանեալ իշխանութեանց տեղեկագրողներ եւ բողոքողներ չեն պակսիր:

ԳՈՒՐՊԷՅ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

ՀԱՅԱԿԵԱՆ ԲՈՒՈՐ ԲՆԱԿԵՐԵՐԻՆ ԱՆԽՏԻՎ

Հնկերնե՛ր,

Ինձ վերապահելով մօտիկ ապագայում եւ ուրիշ միջոցով քան հրապարակականը, պարզել ձեզ իմ տեսութիւնները Հնչակեան ներկայ տաքնապալի կացութեան եւ նրանից ոյթերի ամբողջութեամբ անջնաս դուրս դալու միջոցներին մասին, առաջին շտապում եմ ուղղել ձեզ երկու խօսք միայն, որով անհրաժեշտ եմ համարում որոշապէս զննել իմ դիրքը ձեր առաջ եւ հերքել մի ծանր ամբաստանութիւն, որ անիրաւաբար դրուած է իմ վերայ:

Անշուշտ բոլորիդ էլ ծանօթ է Լօնգօնի 85 Պեկլմ Ռայի իմ հասցից դուրս եկած վերջին թիւ 1 Հնչակը, որի մէջ կարգացած կը լինիք երեք պաշտօնական տիւր յայտարարութիւնները: Տեսած կրնիք որ այնտեղ ի միջի այլոց, յայտարարուած է նաեւ, թ զիտութիւն բոլոր Հնչակեաններին եւ հայ հասարակութեան, որ ես արտաքսուած եմ Հնչակեան կուսակցութիւնից, մասնակցած լինելու: համար ինչ որ սոսկալի դաւադրութեան, որը իբր լարած են եղել «ամեն կարգի ոճրագործութիւններ» (?) տէր եւ նախկին վերակազմ Հնչակեան կուսակցութեան պատկանող տասը անձեր եւ նրանց հետեւող եւ նրանց ձեռքին գործիք դարձած մի ագէտ խմբակ, հայ յեղ. գործին դէմ:

Արդ, սրանով ինձ պարտաւոր եւ անհրաժեշտ եմ համարում յայտնել որ ինձ միանգամայն անյայտ է որ եւ է դաւադրութիւն, գործ դրուած նոյն այդ Հնչակում յիշուած անձերի կողմից հայ յեղ. գործին դէմ: Ինձ չէ ընկնում ագտել այդ անձերին իրենց վերայ դրուած ամբաստանութիւնից: այդ երեւի կանեն իրենք իսկ: միայն անկարելի է չնկատել որ այդ դաւադրութիւնը բաց անողները շատ աւելի լաւ արած կը լինէին եթէ հրատարակած լինէին այն դուրսմէնտները, որոնք իրենց ձեռքը անցած են եղել, ինչպէս իրենք են յայտարարում միեւնոյն երեսի վերայ, փոխանակ լոկ հաստատումներ անելով թէ՛ Հնչակեան ընկերներին եւ թէ՛ հայ հասարակութեան միտքը պղտորելու եւ ի գուր կասկածներ առաջացնելու եւ դրանով

ՖՈՒԼԱՏ ՓԱՇՏՈՅԻ ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՏԱԿԸ

(Շար. Ասխուրդ Բիշեկ)

Գիտեմ թէ իւրաքանչիւր կառավարութիւն իր յիմար սխալումները ունեցած է—այս սխալումները իրենց իրաւունքներու էն կարեւորներն են, Բայց պէտք է խոստովանիմ թէ բոլորովին անկարող եղայ ըմբռնելու եւրոպական կառավարութեան խորին խմաստութիւնը, որ այնքան արտասովոր անտարբերութեամբ կը թողարկէ որ աշխարհիս ամենէն զարհուրելի բռնապետութեանը զլուխը անցնի 100,000,000 բարբարոսներու, որ զանոնք զինէ քաղաքակրթութեան ամէն միջոցներովը, որպէս զի անոնք ամէն քայլափոխի կլլեն նախնազներ եւ Ֆրանսայի չափ մեծ թագաւորութիւններ։ Եւ աւելին այն է որ մինչ մէկ կողմէն Ասիան կը շրջապատէ զինուորներով եւ, միւս կողմէն եւրոպան կը կործանէ համալսական նուիրեալներ, այս պետութիւնը, սուկայն պարբերաբար կը ներկայանայ իր խաղաղասիրական բողոքներով, եւ նորանոր աշխարհակալութիւններ չորոնելու անկեղծ որոյնումով։

Ռուսիոյ կը թելադրէ որ քանի որ խօսք ալ պարսկաստանի վրայով ըսեմ։ Այս խոսքեայ երկրի կառավարութիւնը, միշտ Շիւիթ մոլոտանդութեան իշխանութեան տակ, ամեն ատեն մեր թշնամիներուն դաշնակիցը եղած է։ Ուրիմ պատերազմի ժամանակ Ռուսիոյ միացաւ եւ եթէ իր թշնամական ծրագրերնու, իրականացումը վրայեցաւ, այս ալ Արեւելեան դիւանագիտութեան արթնութեան շնորհիւ էր։ Այս վայրկեանիս Շահին գահը բացարձակապէս կարեւոր ունի Ս. Բէթերսպոլիի դահլիճէն։ Նեաւաբար երբ ի. Դրան ձեռքերը անկաշկանդ են, Շահին կառավարութիւնը, տկար եւ սգեւ, վարկաբեկ եւ ձեռնբեկութեան զուրկ, երբեք քաջասրտութիւնը պիտի չունենայ մեզ զէմ կրուելու առթիւ փնտրելու։

Բայց այն վայրկեանին որ մենք

Ռուսիոյ հետ գծտինք, որքան ալ որ մենք Պարսկաստանի նկատմամբ զգուշաւոր ըլլանք, իր քաղաքական կախումը, եւ աւելի իր կողմ նախանձը զայն պիտի պարտաւորեն ինքզինքը մեր ամենէն վճռական թշնամիներու շարքին միջ զնելու։ Բարբաղդաբար Բարձ. Դուռը, իր նիւթական ուժին կը միացնէ, բարբարոս բռնակալութիւնէ մը ընկճուած, կարգ մը թեկնածուներէ վէճի առարկայ դարձած եւ ամէն կողմանէ սուրիններէ շրջապատուած երկիր մը ահի մէջ պահելու համար պէտք եղածին աւելի բարոյական միջոցներ։ Պէտք չէ որ մոռնանք Յունաստանը, ինքնին անկարելի երկիր մը, բայց ձանձրացուցիչ գործիքը թշնամի պետութեան մը ձեռքին մէջ, Եւրոպացի բանաստեղծներ, յանկարծ այս ուրուական թագաւորութիւնը կազմելով, կարծեցին ի՞նչ պիտի կարենային վերակենդանացնել ազգ մը որ առաւել քան երկու հազար տարիներ մնացած էր։ Հոմէրի եւ Արիստոտելի երկիրը վերահաստատելով, անոնք միայն մեքենայութեան, անիշխանականութեան եւ առաքակտութեան որք մը ստեղծել յաջողեցան։ Բայ Դուռը հաւանական է քանի մը յոյն խելացի պստօտեաներ պիտի պտէ. բայց Հելլենական ցեղի ոգին միշտ մեր դատի թշնամին պիտի ըլլայ։ Անցեալ փառապանք պատմութեան մը յիշատակը, թէեւ այսօրուան Յունաստանէն դարեւր ապականութիւնով, ագիտութեամբ եւ անհարազատութեամբ անջատուած, այս եսասէր ժողովուրդը զեռ երկար կանգուն պիտի պահէ, չորթիւր յայտով երկրորդ անգամ մը Արեւելքի կայսրութիւնը, զոր ինք այնքան կատարելապէս վատթարացաց Բիւզանդիոնի կամ որ այնքան լաւ յորթորջուած է— Ստոյին կայսրութիւնը կազմելով։ Այս նեղգաւոր եւ չարասիրտ ժողովուրդին ոտնձգութիւններ իր եպիսկոպիտականութեան եւ բացարձակութեան մէջ է, որոնցմով մեր բոլոր Արեւելեան ազգերուն անօրքան զօր աւելի ատելի, աւելի անտանելի կը դառնայ։ Մեր քաղաք.

կանութեան Խալատակը պէտք է ըլլայ, կարելիին չափ, անջատել Յոյները մեր ուրիշ քրիստոնեաներէն։ Ամէն բանէ աւելի, մենք պարտինք Պուլկարները հեռացնել յոյն եկեղեցիին տիրապետութենէն, առանց զանոնք կցելու ողջ կամ հոգեմէական կղերականութեան։

Բարձր. Դուռը երբեք պէտք չէ ներքեր եւ մեքենայութեան, որուն նպատակն է Հայ եւ Օրթոօքս եկեղեցիներու միութիւնը, թեւեւ խոհմութիւն ըլլայ մեր Գրիստոնեաներուն մէջ քաջալերել փիլիսոփայական ոգին, որ այնքան օգտակար է մարդիկ կղերական ազդեցութենէն օտարացնելով իրար մօտեցնելու։ Պէտք է աւելցնեմ թէ, կասկածի նշոյլը իսկ չկայ թէ, մեզ համար լաւագոյն քաղաքականութիւնը այնպիսի ըլլայ, որ կարենապետութիւնը զնիւ ամէն կրօնական խնդիրներէ վեր։

Ներքին գործերու նկատմամբ մեր բոլոր ջանքերը պէտք է ձգտին դէպի միակ նպատակ մը, այն է մեր ցեղերու համաձուլումը։ Առանց այս համաձուլումիւ, մեր կայսրութեան միութիւնը ինձ անկարելի կը թուի։ Ասկէ վերջ այս մեծ կայսրութիւնը ո՛չ Յայնեան, ո՛չ ալ Սլաւոններուն կրնայ պատկանիլ, ո՛չ այս կրօնքին, ո՛չ ալ այն ցեղին։ Արեւելեան կայսրութիւնը միայն բոլոր արեւելեցիներու միութեամբ կրնայ գոյութիւն ունենալ։

ՖՈՒԼԱՏ

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բրօզիտէնսի (Ամերիկա) Որբախնամը, Տ. Արաէն վ. վեհուհի միջոցաւ, Պատրիարքարան զրկած է 60 անդիական ոսկի։ Բրօզիտէնսի Որբախնամը հինգ տղայ կը պահէ Սեբաստիոյ Որբանոցին մէջ, եթէ անք աղջիկ ալ Մուշի որբանոցին մէջ։

— Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոս՝ Տ. Սահակ եպիսկոպոս Խապահան Երուսաղէմէն իր նոր պաշտօնատեղին մեկնած է. Նորին Սրբազնութիւնը թէեւ մէկ քանի շաբաթ ալ Երուսաղէմ մնալու էր, սակայն մէկ կողմէն պատգամաւորներու ժամանումը ու միւս կողմէ Սիսէ եղած ստիպումները հարկադրած են զինքը՝ որ օր առաջ ճամբայ ելնէ։ Պոլիս գտնուող մէկ քանի Կիլիկեցի հեղինականներ պատրաստուած են իրենց վիճակը դառնալու։

— Պատրիարքարանի հրաժարեալ Ա. գործակաւար Տէգրան Տէր Ներսէսեան թուրք կառավարութեան կողմէ Գաղաթապետութեան Ժողովի անդամ անուանուած է։

— Կովկասի Պիյատէգօրսք քաղաքէն մէկ քանի հայեր հանգուցեալ Գրիգոր Զանշանցի յիշատակը յարգելու համար, 300 ռուպլի հաւաքելով, Պատրիարքարան շէնքեր են մէկ քանի աղքատ տղոց պահպանութեան համար,

— Սոքրանդակ կը գրէ. «Ս. Պատրիարքը միւլթարական գիրք մը զրկած է Ռուսուղի Պոյաճեան Տ. Կարապետ քահանային, որ իր վաղամեռիկ աղջկան մահուան առթիւ ընկճուած հիւանդացած ըլլալով, եկեղեցի չի չնկելու ստիպուել է»։

— Թագաւոր Տ. Յովհաննէս Գասարճուան, որ վախճանած է, տեղւոյն վարժարանին 206 ոսկի արժողութեամբ անշարժ կալուածք մը թողած է։

— Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան Ատենապետը՝ Տ. Պատրիկ Կիւպէնկեան, ի յիշատակ իր վաղադրաւ կնոջ՝ Հիւանդանոցին համար Արհեստանոցի մը շինութեան ձեռնարկած է։

մահմուտական տարրին աստիճանները զրգուելու տեղի տուին։ Գաղտնիք լսանք մը չմնաց... ամեն լսան հրապարակի վրայ դրուեցաւ ու հոն կատարուեցաւ։ Յայտնի կերպով ամենք էլ ի՞նչ ապստամբներ ենք... մենք յեղափոխականներ ենք... մենք զինուորներ ենք...» պոսացին փողոցին մէջ ու չլսեցին իրենց բոլոր մեծերու խրատները։ Ահա՛ զիս ի՞նչ ըլլայ... զիս ի՞նչ աղէտ մը պատրաստուել։

— Դուք ի՞նչ կըսէք... չըլլա՞ն յեղափոխականներ, չըլլա՞ն զինուորներ...։

— Յեղափոխական ըլլալով միթէ՞ իրաւունք կուունենան մեր եկեղեցական օրէնքները ծաղրել ու անարգել։

— Ի հարկէ ո՛չ... միայն թէ՛ գերութեան ներքեւ ճնշուած ամէն ազգ, ամեն ժողովուրդ իր ծոցին մէջ ունեցած է անձնուէր դաւալներ, որոնք արբին թափած են, ոգի իրոյն աշխատած են եւ հայրենիքի անուր յեղեղելով փչած են իրենց վերջին շունչը...։

— Զննարիտ յեղափոխականին ո՞վ ինչ կենայ ըսել։ Բայց եկուր սա քաղաքը տակն ու վրայ դարձնող քանի մը ցնորամոտներուն յեղափոխական անուն տուր, եւ հաւատայ թէ հայուն ճակատագրը չարաչար չպիտի գործածուի ատոնց ձեռքին մէջ։ Ո՛հ, հայր սուրբ, չեմ կրնար հաւատալ... չեմ կրնար ընդունիլ։

Վարդապետը խորին լուսթեամբ մտիկ կընէր քահանայի մը ճշմարիտ արամքաբանութեանը... մինչեւ ան ատեն Տէր Կոմիտասի հոգեւոր պատկերացումը մարտը ու չինչ մշուշի մը մէջ, ճառագայթի մը պէս կը ցոլար եւ հոն աղետաւոր ստուեր մը չէր

թափանցիր։ Մինչեւ ան ատեն, այդ ամբաստանուած եկեղեցականին չըթուէր սեղան չէր ու լիզուէր զե՛ն գարշելի բռն մը արտայայտած չէր։

— Եթէ եղբայր, միմիջեք վարդապետը՝ պահ մը մտածելէ ետք, ի՞նչ կըսէք. ի՞նչ կըրպ վարուելու է այդ ցնորամոտ երիտասարդներու հետ։

Տէր Կոմիտաս, առանց քննելու հարցումին նշանակութիւնը, պատասխանեց.

— Ըստ իս, թողնելու չէ որ ատոնք հայութեան ճակատագրին հետ ուղղմունք պէս վարուին։

— Խիստ լա՛ւ, ի՞նչ միջոցաւ, ընդհանրեց վարդապետը։

— Միջոցը չէ որ կը պակսի, հայր սուրբ, այլ՝ կամք։ Երբ ազգային հոգեւոր իշխանութիւնը նկատի առնէ չարքը, միթէ՞ չկրնար առաջն։ Բայց... մեր ազգային հոգեւոր իշխանութիւնն ալ կամքէ ինկած մարմնի մը կը նմանի, կարծես թէ իր մէջ ո՛չ ուժ մնացիր է, ո՛չ ալ արամադրութիւն։ Անգամայն մը դարձիր է, որ կապրի, սակայն գործելու կարողութիւնէն զրկուած է։

— Կը հաւատա՞ք թէ ազգային հոգեւոր իշխանութիւնը կարող է չարքին առաջն առնելու։

— Ինչպէս չէ... բաւական է որ ապագայ չարքին նշանակութիւնը հասկնայ։ Երբ ամբողջ ազգ մը զարհուրելի անդունդէ մը պիտի վար ըջուի, երբ խորուսիկ երեւոյթներով ատ յիմարական խելագատակներու ծառայող երիտասարդները մեր խեղճ ժողովուրդին առաջնորդ լըլլան, ի՞նչ միջոց չկրնար ունենալ հոգեւոր իշխանութիւնը...։

— Ի՞նչ միջոց կրնայ ունենալ, ընդհանրեց վարդապետը՝ չհասկնալու զարնելով։

— Կամք եւ ազդեցութիւն... ուրիշ ոչինչ, չեղանց Տէր Կոմիտաս՝ կարուկ ու վճռական եղանակով մը։

— Կամք ունենալ կը հասկնամ, Տէր եղբայր, բայց ազդեցութիւն ի՞նչպէս ձեռք բերելու է, քանի որ ազգային հոգեւոր իշխանութիւնը չունի քաղաքական ուժ մը զանոնք պատեւելու։

— Այո՛, հոգեւոր իշխանութիւնը քաղաքական ուժը գործադրելու իրաւունք մը չունի, բայց տիրող կառավարութեան ուժը կրնայ տրամադրել ընել իրեն։

— Տիրող կառավարութեան ուժը տրամադրելի ընելու համար ի՞նչ պատճառներ ցոյց տալու է ներկայ պարագաներու մէջ։ Չէ՞ որ կառավարութիւնը պատիժը սահմանած է միայն չարագործին համար։ Կրնա՞ք ըսել թէ ատոնք չարագործներ են, ատոնք ազգային շահը վտանգող խռովարարներ են... մէկ խօսքով՝ ատոնք դատապարտուելու արժանի են։ Ի հարկէ ո՛չ, որովհետեւ երկրին օրէնքը վերապահութեամբ դատելու եւ պատեւելու պայման մը չունի։ Ան ատեն... ի՞նչ ըրած պիտի ըլլայ հոգեւոր իշխանութիւնը։ Զննարտութիւնը յայտնելու է, թէ ո՛չ...։

Տէր Կոմիտաս վարդապետին երեսը նայեցաւ, անոր սեւ վեղարի մը տակ կիսովին ծածկուած դէմքը խորին ուշադրութեամբ դիտեց ու ըսաւ.

— Ի՞նչու չպիտի յայտնուի ճշմարտութիւնն, երբ ազգային շահն այդ կը պահանջէ ներկայ պարագաներուն մէջ։

(Շարունակելի)

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Յրանսա վէ իթալիա էլիէրի քէնտի տէօվէթիէրի թարաֆըն-տան իսլահաթըն Գապուլ օլլընա-սընտան տօյայը Սուլթանա մէմ-նունիէթ պէյան իթտիէր վէ թէ-մամը իլէ իճրա օլընմասը պապըն-տա իւմիւտվար պուլընտըվարընը արդ էլլէտիէր :

— Աթվը շահանէնին իճրաթը-նա մախսուս թէշքին օլընան Գօմի-սիօն՝ Պուկարիայա իլթիճա իթ-միշ օլան Մաքէթոնիալըլարը մէմ-լէքէթէրինէ երէլէշտիմէք վազի-ֆէսի իլէ տախի միւքէլէֆ օլլը-ղընը Պապը Ալի Աւտորիա վէ Բուսիա էլլիէրինէ պիտիմիշ օլ-մաղլէ պէրապէր, ալտէթ իտէն ֆիրարիէրին սիլահարը թօբլա-նըլահաղընը վէ պիր տահա թիւր-քիայա Գարշը Ըսհանա Գալգըշ-մայահաղըլարընա տաիր եէմին իթ-տիրիլէնէկինի իթթար իթմիշ տիր-Մաքէթոնիալըլարտան 400 քիշի Գատար երէլէրինէ կէօնտէրիմիշ :

Շիմտի ժանտարմալար իշին իւշ ալմանիալը Գապիթ թային օ-լընահաղ տըր :

— Սէլանիքտէն պիտիմիշտի-նէ պինան, թիւրքիանըն էվրո-բա Գըլթասընտա պուլընան Բուս Գօնսօլսարը Մ. Չինոլիֆտէն ալտըլարը թալիմաթ իւզրէ, Գօ-միթա ըլլիսլէրինի եանլարընա չա-ղըրուպ, էվրոբա տէօվէթէրին-տէն թէքիթ վէ Սուլթանտան Գապուլ օլընմըշ օլան իսլահաթը քէնտիէրի տախի Գապուլ իթմէ-լէրինի թէքիթ իտէնէլէր իմիշ :

— Պատրիարք Օրմանեանըն էօմ ըրինէ սուի Գաստ իթմիշ օլանլա-րըն մուհաթէմէսի մահքէմէի թիմ-եիլտէ Բուլէթ օլընուպ, ճինայթ ժահքէմէսինին իլամը թաստիք օ-լընմըշ տըր :

Իտամա մահքիւմ օլան իտալի-եանըն ճէգասը խաֆիթէթմէք ի-շին Օրմանեան Սուլթանա ընճա իթմիշ օլմաղլէ, Իտամ ճէգասը է-պէտի մահպուսիյէթէ թահվիլ օ-լընահաղը Գանն օլընըյօր :

— Ալման Գապիթիէրին Մաքէթո-նիատա ժանտարմա Գօմանտանը-ղընա թային օլընմալարընտան տօ-լայը պաղը Պէրլին կազէթալարը պէյանը էֆքեար իտէրէք տէյօր-լար . «Պիր ալման Գապիթին Պա-պը Ալիտէն մատա տիկէր տէօվ-լէթիէրին Գօնթօլը ալթընա կիր-մէսի միւնասիպէթսի տիր : վէ էլեէվմ թիւրք օրտուսընա խըտ-մէթ իտէն ալմանլար եալընըզ Պա-պը Ալիտին էմիլէրինէ իթաթ իթմէլի տիրէր . էկէր Աւտորիա վէ Բուսիա պուլ շարթա ըաղի օլ-մաղլար իսէ, տահա էյի օ՛ մէ-մուրիլէթիէրի պիզիմ միլէթտաշ-լարըմըզ վէրմէսիլէր վէ տիկէր պիթարաֆ խրիթիան տէօվէթիէր

Թապի օլան Գապիթիէր թային իթսիլէր, եանի Չուիցերիալը, Հօլանտ օլը, Պէլճիգալը վէ Սթան-պօլ Գապիթիէրի իսթիլտամ օլըն-սընլար :

— Սթանպօլ էտիրնէ շըմէնտը-ֆէր եօլընտա բաթլալընըն էճգա-լար պուլընմըշ տըր . պու սէպէպլէ հէր պիր նօգթատա տրգգաթ արթմըշ տըր : Ֆաթաթ Սթան-պօլտան ալընան սօն պիր թէլէ-կրաֆա պինան, մէգքիւր էճգա-լարը պուլին թիւրք մէմուրը ան-լէրի քէնտիսի Գօյմուշ քի՝ սօնրա պուլմասընտան տօլայը հիւքիւ-մէթտէն միւքեաթաթա նայիլ օլ-սուն :

— Մարտ 9 թարիլիւ Սթան-պօլտան թանա պիտիմիշտիկի իւրէ, սօն 3 կիճէտէ շիմէնտըֆէր-լէրլէ քիւլիլէթիլի աքէր վէ ճէպ-հանէ Մաքէթոնիայա նաղ օլըն-մըշ :

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Տօք Տանէկ Գապիթիէրին (Յան-քուլիսթ) տիւշէնէկինէ, եանի իս-թիֆա իտէնէկինէ տաիր սօն հաֆ-թա Գարֆընտա բէք չօք սէօզլէր իշիտիլտի . պա իուսուս հարպիէ նաղըրը ժէնէրալ Բարբիգօվըն իս-թիֆաթըն ճիտաի իտի, Սօն սէնէ-լէրտէ պիր Գաշ Գապիթն տէկի-շիլմիշ օլտըղը հալտէ, հարպիէ նաղըրը Մ. Բարբիգօվ մէմուրիլէ-թիլնէ տէվամ իթմիշ տիր : Մու-մաիլէհին պու տէֆաթի իսթիֆաթըն հհէմիլէթիլի պիր սէպէպտէն տօ-լայը Ըտը . թիւրքիա Մաքէթո-նիատա վէ պուլկար սիւօրը իւզէ-րինտէ Գուլվէի աքէրիէի ար-թըրմաԳտա օլտըղը հալտէ, թա-պիր Պուկարիա տախի քէնտիօր-տուսընա մէթանէթ վէրմէկէ մէմ-պուր Ըտը . պու սէպէպլէ ժէնէ-րալ Բարբիգօվ աքէրիէ պիւտ-ճէսինէ պիր Գաշ միլիոն ֆրանք Գամմիթ իսթէտի . Սպարանիէ անըն պու թէքիթիլի էքսէրիէթի արա իլէ ընտ իթտի : իշթէ պուլտան տօլայը հարպիէ նաղըրը իսթիֆաթըն վէրմիշ իտի : վիւ-քէլա ըլլիսի Մ. Տանէկ իքի տի-կէր Բուսօֆիլ Գապիթիէրին նաս-պընը Ֆէլամ . Բրէնսէ թէքիթ իթտի իսէտէ . Գապուլա շայան կէօրիւնէտիր : Նիհայէթ, հէր նա-սըլ իսէ, ժէնէրալ Բարբիգօվ շիմ-տի իսթիֆաթըն կէրի ալթըն օ-լուպ, շիմտիլիք պիւթիւն Գապի-նէնին վաղիլէթի Գապիլէշմիշ օլ-տու :

— Տուպիցատա 20 քիշի Գօ-միթա սըֆաթը իլէ թուլթուլուպ Սօֆիայա կէօթիլիլիլտիլէր :

— Քիւրաթէվօ ճէպհանէսինտէն սիլահար սըրգաթ օլընմըշ օլմաղլէ, Սօֆիատան պիր ալայ սիւվարի օլ-թարաֆա կէօնտէրիլմիշ վէ սա-րիգլէրին պուլընտըղը քէօյիւ մու-հասէրէ ալթընա ալմազ իշին է-միր վէրիլմիշ տիր :

— Էվլէրի սէնէյէ նիսպէթէն

Պուկարիատան իլարաճ օլընան մալլէրին մըգտարը 19 միլիոն ֆր-արթմըշ տըր :

— Կէշէն 1902 սէնէսի Գարֆըն-տա Պուկարիատա 575 քիշի ճի-նայէթ իշլէմիշ, պուլկարտան 72սի Գատըն, 415 քիշի ճիւնհա իշլէ-միշ, պուլկարտան 32սի Գատըն, 162 քիշի թէլէֆի նէֆա իթմիշ . 353, 352 ֆրանք եանկըն խասա-րաթը օլմուշ, վէ սէլլէրտէն 4 պուլուգ միլիոն ֆրանքըզ խա-րապիլէթ վուգու պուլմուշ օլտըղը տախիլէ նէգարէթիտէն թանգիմ օլընան սթաթիսթիգտէն անաշըլը-յօր :

Ֆ Ի Ա Ն Ս Ա

Խօսքիճիէ նէգարէթի Մաքէթո-նիա մէսէլէսինտէն տօլայը թաթի օլընան ընսմի էվրաղը, եանի եէնի պիր սարը ընսալէ մէպուլարա տաղըթտը : Մէգքիւր ընսալէտէ միւնտէրիէ էվրաղըն պաշընալարը շունլար տըր :

1) Պուկարիանըն Մ. Տէլգասէէ խիթապ պիր թէլէքիւրնամէսի քի իսլահաթ մէսէլէսինէ Յրանսանըն ընսպէր օլընմասընտան մէմուլնի-յէթ պէյան իտէյօր :

2) Ֆիլիպտէն ֆրանսըզ Գօն-սօլսընըն Բարբիթը՝ քի իսլահաթ ճէտվէլիտէն տօլայը պուկարարը խօշնուտ (.) կէօթէրիյօր :

3) Ալթիստաթի ֆրանսըզ էլի-սինէ Մ. Տէլգասէնի պիր թէլէ-կրաֆը քի՝ եէնի իսլահաթ իլէ Մաքէթոնիատա հէշ պիր միլլէ-թէ իուսուսի իթթաղ վէրիլմէ-յուպ, եալընըզ ումուլ ըրիսթիան-լարըն աշվալի թէմիւն օլընահաղընը պիւթիլմիշ տիր :

4) Տէլգասէնի Սթանպօլ էլի-սինէ վէրտիկի պիր թէլէկրաֆ քի՝ աւստրօ-րուս ճէտվէլիտէն պիւա-թէէլիլ իճրա օլընմասը իշին էլ-շինին Սուլթանա միւրահաթ իթ-մէսինէ թալիմաթ վիւրմիշ տիր :

— Բարըմանտա Մ. Միլլէվա-նուլթընտա՝ «սօսիալիսթիլէրին թէքքի սիւահ իթմէք էֆքեարը պիր ըրեւա տըր վէ սուհը են կիւլէլ մուհաֆաղա իթմէք ի-շին բիւր սիւահ պէքէմէք վէ ֆրանգօ-րուս իթթիֆաղը Գապի թուլթմազ լաղըմ տըր» տէտի :

Մէրգուլ մէպուս Շարգ մէսէ-լէսինէ ալթը նաղար ըտէրէք, «Մաքէթոնիատա միւրահիշ մէնգա-րէլէր հրա իտէյօրըմ . օ սըրատա Յրանսա նէ եօլ թուլթահաղ տըր» տէյիւ սիւվալ իթտի :

Մէպուս Պէրլի տախի՝ «Մաքէ-թոնիատա իսլահաթ իճրաթը ի-շին Սուլթանըն վատարընա էմ-նիլէթ օլընմաղ . իշլէնէն ճինա-յէթլէրտէն տօլայը անտէն հիսապ իսթէմէլի տիր . զիրա Աւտորիա Բուսիա վէ իթալիա տէօվէթիլէ-րին սէսլէրի իշիտիլտիկի սըրատա Յրանսա սիւքիւտ Գալմազ» տէ-տի :

Մ. Բրէսանսէ քէգա Արնափուտ-լարըն Մաքէթոնիատա ժանտար-մալըզ սըֆաթը իլէ իշլէտիլէրի խապասէթի թատատա էլլէտի, վէ պու խապիսլէրէ Գարշը շէտիտ թէտպիրլէր էլէ ալընմաթըզ հալ-տէ աւստրօ-րուս ճէտվէլի սէմէրէ-սիլ Գալահաղ տէտի :

ՍԵՐՊԻԱ

Նիշ վէ Պէկրատ շէհրէրի պէյնիտէ պուլընան Բարազին շէհրինտէն, Նայէ Յրայէ Բրէսէ կիւզէթասընա իսպար օլընտըղընա պինան, ումուլ Սերպիանըն պէ-լէտիլէրի, Պէկրատտան մատաթ-քէնտի տաիրէլէրինէ իւն իթմիշ-լէր քի՝ քիլիսլէրին շան շալընան մահլէլէրինտէն տէօրտէր մաշալա եագմաղլէ մուհարէպէ հաղըրը-ղընա իշարէթ վէրիլէնէք, վէ տէր-հալ պիւթիւն քիմէսնէլէր քէնտի մէնսուպ օլտըղալը օրտուլարա թօբլահահաղ տըր :

ԻՆԿԻԼԻԹԵՐԱ

Պահրիէ (Ժօվային) նէգարէթի եէնի պիւստէսինէ 35,836,841 իրա մէսարիֆ թալսիս օլընմա-սընը թալապ էլլէտի . եանի կէշէն սէնէտէն 3,252,000 իրա զիյատէ :

ԹԻԻՃՃԱԻՄԷ

ՎԱՌՆԱ, 1 Մարտ	
ՉԱԽԻԼԷ	
Պուկարիա	Վալուս Լիպ. 57-58 հքթ. 9.20/9.60
Արապա լիպ. 53-62 հքթ. 9.—/10.40	
ԱՐԲԱ,	
Վալուս 100 քիւ	10.30/10.40
Արապա 45-50 լիպ. հքթ. 6.—/6.40	
ՉԱՎԱՍԱՐ	
Վալուս 53 54 լիպ.	7.40/7.80
Արապա	8.—/8.40
Ֆիւսիլիս 100 քիւ	16.—/22.—
ԵՈՒԼԱՅ	
Վալուս 100 քիւ	10.20/10.60
Արապա հէքթ.	5.40/5.50
ՄԻՍԻԼ	
Վալուս լիպ. 56-57 հէք.	8.—/8.20
Արապա լիպ. 56-57 հքթ.	7.80/8.20
ՏԱԻԼ	
Վալուս 100 քիւ	9.60/10.—
Վալուս մուլէլէսի ալթուս ֆը-րանքէ, արապա կիւմիլլէ, նաթօ-լէտ 20.50 ֆրանք.	

ԲԱՍՈՒՐ

Վարնա մաղաղարընտա իլիք սա-թըլարըն :	
Ինկիլիզ իլիլի Կ. 8-14	10.—
» » Ն. 18-24	12.—
Եէրլի իլիլ Կ. 8-14	9.60
Աթըլմըն բամուք հօղա	2.—
Բամպուկ ֆիյաթլարըն Եիւքէլմէք-աէ տիր :	

ՆՈՐ ԳԻՆԵՏՈՒՆ

Բացած կնք քաղաքիս նախ-կին զօրանոցին զիմացը գինետուն մը, եւ յարգոյ հասարակութեան կը յայտարարենք թէ՛ այս նոր հաստա-տութեանս մէջ կը գտնուին զուտ խաղ-զի օղի . ընտիր գինի եւ ուրիշ ամէն տեսակ ըմպիլիներ, մաքրու-թեան հոգ կը տարուի :

Փորձով հաստատուի .
Վ. Պէրոուսեան եւ Գ. Պիլիկեան Ընկ.

Одговорникъ Н. Драгулевъ
Меч. на Хр. Н. Войникоу—Варна